

● معرفی کتاب

سازمان ملل: رؤیا و واقعیت

Peter R. Baehr and Leon Gordenker, *The United Nations; Reality and Ideal*, (Great Britain: Pgrave Mcmillan, 2005), 196 p.

پیش درآمد

کتاب ملل متحد؛ واقعیت و رؤیا، به شرح ساختار، عملیات و تاریخ سازمان ملل متحد می‌پردازد. این کتاب ریشه‌های تاریخی سیستم ملل متحد و ساختارهای سازمانی و قانونی آن را شرح داده و حوادث و مسائلی که این سازمان با آن درگیر است را بیان می‌کند.

پتر بیهر^۱ استاد افتخاری حقوق بشر دانشگاه آترخت^۲ است. او به عنوان مدیر مؤسسه هلند درخصوص حقوق بشر و دانشکده ملی و پژوهشی حقوق بشر خدمت می‌کند. وی استاد روابط بین‌الملل در دانشگاه آمستردام بوده است. کتاب‌های

منتشره از او شامل «نقش حقوق بشر در سیاست خارجی» و «حقوق بشر: دانشگاه در صحنه عمل» می‌باشد.

لئون گاردنکر^۳ استاد بازنشسته سیاسی در دانشگاه پرینستون^۴ می‌باشد. وی سیستم ملل متحد را در بدو تأسیس مورد مطالعه قرار داده و مطالعات خود را درخصوص مجمع عمومی و دبیرخانه به چاپ رسانده است. وی همچنین در دبیرخانه سازمان ملل و مشاوره برای نهادهای این سازمان مشغول به کار بوده

1. Peter R. Baehr 2. Utrecht University
3. Leon Gordenker
4. Princeton University

فصل منشور سندی تعریف شده است که اساس تشکیلات و ارکان و مجموعه‌ای از هدف‌ها و وظایف سازمان ملل را در بر می‌گیرد. منشور سازمان ملل در ۲۶ اکتبر ۱۹۴۵ با تصویب اکثریت دول، دارای اعتبار شده و به اجرا درآمد. منشور سازمان ملل دارای ۱۹ فصل و ۱۱۱ ماده می‌باشد که مسائل مختلفی را در خصوص کارکرد و وظایف سازمان ملل در بر می‌گیرد. در این فصل همچنین در مورد ساختارها به ارکان سازمان ملل همچون مجمع عمومی، شورای امنیت، شورای اقتصادی - اجتماعی، شورای قیمومت، دیوان بین‌المللی دادگستری و دبیرخانه اشاره شده است.

فصل سوم

فصل سوم این کتاب به موضوع اعضای سازمان ملل و سیستم تصمیم‌گیری پرداخته است. بعد از گذشت بیش از ۶۰ سال از عمر سازمان ملل تعداد اعضا به مراتب بیشتر شده است. سازمان ملل در

است. علاوه بر این در هلند، آفریقای جنوبی، سوئیس و اوگاندا به عنوان مدرس فعالیت نموده است.

فصل اول

در فاصله ۲۵ تا ۲۶ آوریل ۱۹۴۵ پنجاه کشور به منظور بحث و گفتگو درباره سازمان بین‌المللی در سانفرانسیسکو با یکدیگر ملاقات و در ۲۶ ژوئن ۱۹۴۵ منشور سازمان ملل متحد را امضا کردند. تعداد شرکت‌کنندگان با در نظر گرفتن پنج دولت مؤسس و جمهوری سوسیالیستی روسیه سفید و جمهوری سوسیالیستی اوکراین و دانمارک و لهستان که در اکتبر آن سال قطعنامه کنفرانس را امضا کرد به ۵۱ دولت رسید. همچنین در این فصل به مسأله فاصله گرفتن سازمان ملل متحد از رسالت پیشین خود اشاره شده است.

فصل دوم

فصل دوم کتاب به منشور و ساختار ملل متحد پرداخته است. در این

گرفته است. امور مربوط به تسویه مسالمت‌آمیز اختلافات بین کشورها برعهده شورای امنیت می‌باشد. شورای امنیت پس از اینکه شکایات را دریافت کرد بایستی بدون اتلاف وقت تشکیل جلسه داده و قضیه را بررسی کند. شورای امنیت می‌تواند در صورت لزوم براساس مواد ۴۱ و ۴۲ منشور به اقدامات احتیاطی و قهرآمیز متوسل گردد. به هر حال تعیین نوع بحران‌ها و شدت و ضعف امنیتی آنها از سوی شورای امنیت انجام می‌شود. تا به حال شورای امنیت طی قطعنامه‌های مختلفی به مدیریت بحران‌های مختلف بین‌المللی پرداخته است. از جمله مهم‌ترین این بحران‌ها می‌توان از دخالت سازمان ملل در مسأله قبرس، کنگو، نامیبیا، کامبوج، کره و حمله عراق به کویت یاد کرد و نمونه‌هایی از حفظ صلح در سومالی، یوگسلاوی و هائیتی انجام شده است. به هر حال بعد از تأسیس سازمان ملل ایده امنیت دسته‌جمعی یکی از ایده‌های اساسی حفظ و صلح امنیت بین‌المللی قلمداد

سال ۱۹۴۵، پنجاه و یک عضو داشت اما در سال ۲۰۰۴ این تعداد به ۱۹۱ عضو رسید. از دهه ۱۹۶۰ به بعد با عضویت کشورهای آسیایی و آفریقایی به تدریج شمار اعضای سازمان ملل افزایش یافت. همچنین در این فصل در مورد شیوه تصمیم‌گیری عنوان شده که تصمیم‌گیری در سازمان ملل براساس رأی خواهد بود و این مسأله از طریق شورای امنیت و مجمع عمومی و براساس رأی اکثریت در سازمان ملل از سوی اعضا پذیرفته شده است. در مجمع عمومی هر عضو دارای یک رأی می‌باشد. تصمیمات مجمع در مورد مسائل مهم با اکثریت دوسوم اعضای حاضر و رأی‌دهنده اتخاذ خواهد شد و تصمیمات راجع به سایر مسائل با اکثریت اعضای حاضر و رأی‌دهنده اتخاذ خواهد گردید.

فصل چهارم

در فصل چهارم کتاب بحث حفظ صلح و امنیت بین‌المللی مورد توجه قرار

گشت که به گونه‌های مختلفی درخصوص حفظ صلح مورد استفاده قرار گرفت.

فصل پنجم

در این فصل از مجموعه نهادهای جهانی حقوق بشر نام برده می‌شود که به صورت بین‌الدولی بوده و وظیفه اعتلا و ارتقای حقوق بشر، مراقبت و نظارت بر اجرای مقررات حقوق بین‌الملل بشر و رسیدگی به مواد نقض آن حقوق را در سطح جهانی برعهده دارند. طوری که بیشتر این نهادها به نوعی تحت پوشش و نظارت سازمان ملل متحد هستند. در این فصل به تبیین نهادهایی همچون اعلامیه جهانی حقوق بشر و وظایف و اهداف این نهاد، کمیساریای عالی حقوق بشر و کمیته‌های مختلف حقوق بشری پرداخته شده و از نهادهای جدید در این خصوص همچون دیوان کیفری بین‌المللی سخن به میان می‌آید.

نتیجه اینکه نظارت و اجرای حقوق بشر آن‌طور که در اساسنامه‌ها و اصول

اساسی این عهدنامه‌ها آمده بسیار مشکل بوده و تسحت ملاحظه یک‌سری سیاست‌های سلطه‌طلبانه کشورها قرار گرفته که خود نیازمند انجام یک‌سری تغییر و تحولات اساسی در این خصوص می‌باشد.

فصل ششم

همکاری برای توسعه اقتصادی و اجتماعی عنوانی است که در این فصل به آن پرداخته شده است. مدت طولانی است که تلاش‌های زیادی صورت گرفته که سیستم سازمان ملل به سمت همکاری برای توسعه و پیشرفت اقتصادی و اجتماعی بیشتر از هر زمان دیگری سوق پیدا کند. بیشتر از هشتاد درصد کارکنان نهادهای بین‌المللی از جمله سازمان ملل تلاش خود را بر روی موضوعاتی که با سطح بالایی از رفاه عمومی برای مردم جهان در ارتباط است متمرکز کرده‌اند. انواع بیماری‌ها، مواد مخدر، رفاه جامعه، فقر، محیط‌زیست، توسعه فرهنگی و اجتماعی

هم‌اکنون در ابتدای سده بیست‌ویکم در حال تقویت و گسترش است.

جنگ نیروهای ائتلاف غرب علیه عراق در سال ۱۹۹۱ به صورت مفهوم امنیت دسته‌جمعی عینیت یافت. ضرورت اقدام سریع شورای امنیت در مواقع بحرانی مسجل شد زیرا شورای امنیت به عنوان سازوکار تأمین‌کننده ثبات و امنیت بین‌المللی طبق منشور ملل متحد می‌بایست کار ویژه خود را عملیاتی نماید.

بر این اساس پتروس غالی دبیرکل وقت ملل متحد در آن هنگام، مفهوم حمله پیشگیرانه را مطرح نمود که بر حفظ ظرفیت تأمین امنیت و صلح در نقاط مختلف جهان توسط سازوکارهای ارتقایافته سازمان ملل متحد تأکید می‌نمود. جانشین پتروس غالی، کوفی عنان نیز که در سال ۱۹۹۷ بر جای وی نشست تلاش نمود تا در راستای ارتقای جایگاه ملل متحد نقش مؤثرتری را ایفا نماید.

رویداد تروریستی ۱۱ سپتامبر و

ازجمله مهم‌ترین اموری هستند که در جهان امروز توجه نهادهای جهانی به آن جلب شده است. در این راستا یک‌سری از نهادهای بین‌المللی به فعالیت گسترده در زمینه‌های مذکور پرداخته‌اند که از مهم‌ترین آنها که در این کتاب به آنها اشاره شده است می‌توان UNHCR، WHO، ECOSOC، UNICEF، UNEP و... را نام برد.

فصل هفتم

در این فصل که اساس مطالب کتاب را تشکیل داده و مبحث بسیار جدیدی را مطرح می‌سازد موضوع تحولات سازمان ملل متحد در قرن بیست‌ویکم مطرح می‌گردد.

با توجه به تحولات جهانی، ساختار ملل متحد نیز از حالت آغازین آن در سال ۱۹۴۵ دگرگونی‌های بسیار یافته است. می‌توان گفت که تحولات دهه آخر سده بیستم روند نوینی را در عرصه دگرگونی‌های کارکردی و فرآیند تصمیم‌گیری ملل متحد بر جای گذارد که

جنگ دوم علیه عراق فضای نوینی از هنجارسازی بین‌المللی پدید آورد که این بار با مفهوم امنیت متقابل و تهدیدات مشترک مطرح می‌گردد.

در بحث دیگری از فصل هفتم مشروعیت دسته‌جمعی، نگارندگان به این نکات می‌پردازند که سازمان‌های بین‌المللی جهانشمول نقش به‌سزایی در تعیین یک راهبرد چندجانبه‌گرا و مشروعیت‌ساز برای جلوگیری از چالش‌های برهم‌زننده هنجارهای عام جامعه جهانی و ثبات و امنیت بین‌المللی دارند. جلوگیری از هرگونه اقدام خشونت‌آمیز و تجاوز همان‌گونه که در قطعنامه معروف تعریف تجاوز توسط مجمع عمومی در ۱۹۷۴ قید شده است نقش به‌سزایی را در منع رفتارهای برهم‌زننده ثبات و امنیت بین‌المللی دارد. موضوع دیگری از این فصل به عنوان «پلیس» اختصاص دارد. این عنوان به نقش اعضای پنج‌گانه دائم شورای امنیت ملل متحد و حق وتوی آنان در راستای عمل به وظیفه مندرج در فصل هفتم

منشور ملل متحد می‌پردازد و این نکته مهم را مدنظر قرار می‌دهد که امروزه بسیاری از کشورهای جنوب در روندهای جدید بین‌المللی به‌ویژه پس از مطرح شدن اصلاحات در ملل متحد بر تغییر تعداد اعضای دائم شورای امنیت و تغییر در آیین کار و سازوکارهای تصمیم‌گیری آن تأکید دارند.

عنوان بعدی این فصل «ایالات متحده آمریکا است». در این گفتار نگارنده به دیدگاه‌های خاص حقوقی ایالات متحده در راستای مقابله با تهدیدات تروریستی از جمله گروه القاعده، دکترین امنیتی جرج بوش در راستای ایجاد رویه‌های جدید امنیتی از جمله عملیات‌های پیش‌دستانه و پیشگیرانه همچنان که در موضوع عراق (مارس ۲۰۰۳) شاهد آن بودیم می‌پردازد.

عنوان مهم دیگر این فصل از کتاب با عنوان نهاد‌های ویژه، به بررسی جایگاه نهادهایی نظیر سازمان هواپیمایی کشور (ایکائو)، سازمان بین‌المللی دریایی (IMO) و سازمان حمایت از مالکیت

ضرورت انطباق هرچه بیشتر ساختار ملل متحد و سازوکارهای وابسته به آن با واقعیات موجود را بیشتر ملموس می‌نماید. به واقع با گذشت بیش از ۶۰ سال از زمان پایه‌ریزی سازمان ملل متحد و تغییر مفاهیمی نظیر نظام قیمومت و افزایش نهادهای بین‌المللی، سازمان ملل متحد می‌باید همچنان نهادی قاطع و مؤثر در عرصه سیاست بین‌الملل برای قرن بیست و یکم فعالیت نماید.

فرزاد رستمی

گروه مطالعات حقوقی و سازمان‌های

بین‌المللی

فکری (WIPO) می‌پردازد و بر نقش اصولی آنان به صورت فنی در ارتقای اهداف ملل متحد اشاره می‌کند. همچنین نقش و کارویژه‌های یونسکو، سازمان بهداشت جهانی، سازمان خواروبار و کشاورزی، سازمان بین‌المللی کار از جمله اموری هستند که مطمح نظر قرار گرفته‌اند چرا که در سیاست‌گذاری کلان ملل متحد جایگاه ویژه‌ای دارند.

بالاخره در جمع‌بندی مطالب با عنوان سازمان ملل در سده بیست و یکم به این مطلب اشاره شده است که سازمان ملل متحد که در دهه آخر قرن بیستم تحولات بسیاری را پشت سر گذارده است که

پڙهه ڪاھ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی